

Forfatter: Ewald, Johannes

Titel: MESTER SYNAALS FORTELLING II (1780)

Citation: Ewald, Johannes: "MESTER SYNAALS FORTELLING II (1780)", i Ewald, Johannes: *Johannes Ewalds samlede skrifter*, Gyldendal, (1969), s. 297. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-ewald05val-shoot-workid98181.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Johannes Ewalds samlede skrifter

MESTER SYNAALS FORTELLING II (1780)

FORTSÆTTELSE OG BESLUTNING AF MESTER SYNAALS FORUNDERLIGE REISE TIL RAVGALLINIEN OG TIL ABEKATTENES ØE. ADSKILLIGE AF DE FREMMEDES BETÆNKNINGER DERVED

SAASNART jeg havde sat min Fod paa Landet, kom en stor og saare stadselig Abekat løbende imod mig, fra et høit Sted, hvor den, efter Anseelse, havde staaet paa Udkik, som man siger - Jeg kunde ikke noksom undre mig over, at den saaledes i alle Maader var klædt efter Moden, ret som fornemme Folk brugte det i de Dage - Men de, som uformodentlig engang har mødt Landsmænd og gode Venner, efterat de længe have opholdt sig blant Fremmede, dem vil jeg kun bede forestille sig, hvilken usigelig Glæde, jeg maatte finde, da jeg fornam, at han talte mit kiere Modersmaal, saagot som jeg eller en anden Christen - Da han længe havde beseet og besnuust mig i alle Kanter, som og, for at sige det reent ud, griint sig halv krum og lam, over ethvert Lem, som var paa mit Legem, og i Særdeleshed over mit afrevne Skiød, spurgte han mig paa got og reent Dansk, hvem jeg var, og hvorfra jeg kom; thi jeg kan ikke negte, at jeg af lutter Glæde omfavnede ham saa kierlig, som det kunde have været min egen kiødelige Broder. Dog man kan let indbilde sig, hvorledes mig maatte blive til Mode, da jeg nu havde begyndt, at ville giøre ham Rede for mit Navn, mit Fødested og alle mine Gienvordigheder, som enhver kan tænke i mit eget Sprog; og han, istedetfor at høre paa mig 298

med Fornøielse, med en spodsk Latter, og mange heslige Grimasser, stødte mig fra sig, saa at jeg faldt meget haardt mod Jorden - Da nu Galden begyndte at løbe over paa mig, tænkende ved mig selv, at jeg, som man siger, var kommet af Regnen under Tagrenden, og det dog var alt for tungt saaledes at forhaanes af en Abekat, ihvad man og maatte taale af Mennesker - og da jeg nu ingenlunde turde fordriste mig til at skielde ham ud paa Dansk, eftersom jeg af Naturen er noget frygtagtig - saa faldt det mig ind, at bruge et fremmed Tungemaal, og at skielde ham ud for alt det, som Mester Façon saa tit havde sagt til mig, at jeg meget vel erindrede det, og raabte jeg i min store Vrede den ene Gang over den anden Monsieur le coqvin, Monsieur le fripon, Monsieur le sot, og hvad andet jeg først kunde finde paa, alt ligesom Mester Façon havde lært mig det, og kan jeg sige for Sandhed, at jeg maae takke disse faa franske Ord for al den Lykke, som jeg gjorde derpaa Øen, hvorom man strax nærmere skal blive underrettet - Thi er det ikke noksom at beskrive, hvor saare denne Abekat forandrede al sin Adfærd, saasnart han fornam, hvorlunde jeg forstod Fransk, samt hvor venlig og høflig han blev, bedende mig inderlig og meget ydmyg om Forladelse, ikke allene for den Grovhed, han havde viist mig; men i Særdeleshed for den store Dristighed, som han begik, ved at tale sit eget Moders Maal, hvilket han troede, at jeg saavelsom han selv, maatte foragte, og kun havde talt af Medlidenhed med ham, der, sandt at sige, var saa ulykkelig ikke at forstaae noget andet saa got, at han kunde tale det - Endskiønt jeg nu ikke vidste, hvad han egentlig vilde sige med alt dette; saa dog, da jeg saae, hvor nedslaaet han var, og hans saare store Ydmyghed, samt den Respect, han viiste mig i alle Maader; saa kan jeg vel bevidne, at jeg som en god Christen tilgav ham baade det ene og det andet af mit inderste Hierte, 299 hvilket var mig desto lettere, som jeg desuden af Naturen altid har været meget godhiertet, og forsonlig - Men heller kan jeg ikke negte, hvorledes jeg jo var i en græsselig stor Forlegenhed, da jeg ingenlunde turde byde mig til at snakke Dansk igien, vel mærkende, at jeg havde mit Franske at takke for al denne Høflighed; og jeg dog allerede havde sagt næsten alt det, jeg vidste af dette Sprog

- Som jeg nu saaledes var nødt til at tie, og jeg desuden af stor Hierteklemmelse, saae noget fortræden og malabarisk ud, som man siger; tog han det for Stolthed og Foragt mod sig, hvilket, som det var heelt uchristeligt, vel skiar mig i mit Hierte, men stod dengang ikke til at ændre - Dog var han saa langt fra at blive vred eller stødt herover, at han tvertimod fordoblede sin store Høflighed og Ydmyghed, saa at mig blev heel underlig tilmode derved, tænkende ved mig selv, at han maaskee holdt mig for Nar, som det vel før har hendet mig - Men da jeg endnu stod og pønsede herpaa, ikke selv vidende meer hvorhen; spurgte han mig med megen Dimission og Ærbødighed, hvadsomhelst min Stand og Forretning monne være, og kan jeg ikke fragaae, at Blodet jo da steeg mig i Ansigtet, meget vel erindrende mig, hvorledes det var gaaet mig i Ravgallinien ved dette Spørgsmaals Besvarelse. Men da dog Svar skulde gives, og jeg til min Lykke ofte havde hørt af Mester Façon at jeg var en pitoyable tailleur, hvilket i det franske betyder ligesaameget som Skræder, saa sagde jeg frygtsom og sagtmælende til ham - Ich bin pitoyable tailleur, Monsieur; og da det endnu lod til, at han skulde forstaae mig; satte jeg mig ned paa Hu, med Benene over Kors, og lod ligesom jeg syede, som Skik og Viis er hos Skrædere! aldrig saasnart havde han seet dette, førend han for lutter

Glæde og Forundring begyndte at springe, og at tage afsted, som en Galning, saa at jeg vist og fast tænkte, at han ikke maatte være ved sin fulde Forstand, 300

og var han, som jeg siden fik at høre, Mode-Speyder derpaa Øen, sat til at staae paa Udkik, for i Tide at udspeide og opdage alle de nye Moder, som kom fra Havsiden - Thi faldt han mig om Halsen, og løb fra mig uden at tage Afsked, raabende og skrigende af fuld Hals, den ene Gang over den anden, en Skræder, en ny Skræder, en fransk Skræder, en pitoyable tailleur, Skræder, en Skræder med et Skiød, en Skræder over Skrædere; og varede det ikke saalænge, som jeg kan træde en Synaal; førend en utallig Mængde af Øens Indbyggere, store og smaa, fornemme og ringe, rige og fattige Abekatte, fra alle Kanter stimlede omkring mig; og kunde jeg ikke noksom prise min gode Skiebne, da jeg heraf blev overbeviist om, at jeg virkelig befandt mig paa Abekattenes Øe, hvortil jeg saa inderlig havde ønsket at komme - Alle trængte sig til, og vare nysgierrige for at see mig; men kun de store og fornemme Abekatte, og overalt alle de, der vare klædte paa Moden, saaledes som Brug og Skik var, saae paa mig med en Slags Beundring og Kierlighed, hvoraf jeg spaaede mig mangan god Skilling - De ringe og fattige derimod, griinte og fnisede, spyttede og skiar Tænder af mig, og kunde der vel være dem deriblant, som for høviske Øren at tale, viiste mig deres Bagdeel, saa nøgen, som jeg er inden i min Haand, hvorved jeg da saare bluedes, endskiønt jeg forresten ikke stort brød mig derom, siden lidet eller intet ved dem var at fortiene - Som jeg nu blev meget opmuntret ved den store Høflighed og Venlighed, som alle de store og fornemme Abekatte viiste imod mig; tog jeg efterhaanden meer og meer Dristighed til mig, og var jeg tilsidst saa modig, at jeg kastede paa Næsen af dem alle, som jeg da vel mærkede, at man saaledes helst vilde have det - I hvilken Hensigt jeg og, for at lade mit Franske høre, sagde Monsieur le Fripon, til den ene, Monsieur le Coquin til den anden, og Monsieur le Sot til den Tredie, uden 301

at bekymre mig om, hvem det kunde træffe, hvil ket da blev optaget med et saare stort og almindeligt Bifald. Men det som alle meest beundrede, var mit afrevne Skiød, og spurgte man mig, med stor Begierlighed, om det saaledes var Mode i Paris at gaee med et Skiød ved den ene Side, og intet ved den anden - Som jeg nu ingenlunde vidste, hvad Nei heed paa Fransk, og mig dog syntes, at jeg burde svare dem noget; sagde jeg i min store Ubesindighed Oui, oui Monsieur, tænkende saaledes at slippe derfra, siden jeg intet bedre i en Hast vidste at udfinde, og var dette atter et stort Skrit til min Lykke, som man strax vil faae at høre - Thi aldrig saa snart var det ene Ord sluppet udaf min Mund, førend alle begyndte at rives om mig, saa at jeg blev angst og bange derved - Hvorledes jeg kom afsted i denne Tumult, og hvad enten jeg blev baaret eller slæbt eller trakt eller stødt ind i Hovedstaden, skal jeg egentlig ikke kunne sige, men saameget er vist, at da jeg kom til mig selv igien, befandt jeg mig i et stort og prægtig meubleret Gemak - Forved mig laae en ung, deilig og i alle Maader herligen udstafferet Abekatine paa sine Knæe, bedende mig med sine grædende Taare, og besværgende mig ved alt det, hun kunde finde paa, at jeg for Alting maatte lade hendes Mand være den første, for hvilken jeg syede en Klædning med et Skiød, i hvad og andre maatte tilbyde mig, for at komme ham i Forkjøbet, siden hun reent ud bekiendte, hvorledes hun ingenlunde var i Stand til at overleve saa stor en Skam. Herpaa tilbød hun mig alt, hvad jeg vilde begiere, og saae hun saa venlig og kiælen til mig, at Hiertet, som man siger, ret blødte i Livet paa mig derved; som jeg og vel kunde mærke, at hun i det Øieblik gierne - (her er til alt Uheld igien nogle Linier ulæselige, men jeg vilde sætte det hen, som det staaer) - - og havde det saa sandt været min tykke Cathrine - - eller kun et andet christeligt 302

Fruentimmer - - Jammer Skade, at det var en Abekatine - Men heller kunde jeg ikke saa meget undre mig over den store Angst og Betuttelse, hvori hun var bestæd, da jeg saae ud af Vinduet og talte 387 Tienere, Løbere, og Heydukker, alle med Penge i Hænderne, som saa at sige stormede til Porten, skrigende og raabende paa den Franske Skræder med det ene Skiød; og kan jeg ikke negte, at det jo var mig et meget rørende Syn - Som jeg nu saaledes ikke vidste, hvad jeg skulde tænke om alt dette, tænkte jeg dog ved mig selv, hvorledes det ikke kunde være saa galt at betiene mig af Leiligheden, saa tungt og modbydeligt, som det og maatte falde mig, i visse Maader at vanære, om jeg saa tør tale, at beskæmme vor Kunst og at gjøre den latterlig, ved at sye en Klædning med et Skiød, hvorom man aldrig før har hørt tale, saalænge Verden har staaet - Men da jeg, som sagt, betænkte, at endskiønt de var, Narre og Abekatte, de derfor dog havde Penge; saa besluttede jeg, at bide i et suurt Æble, og traf jeg den Forening med benævnte Dame, ved hvis indstændige Bønner jeg fandt mig inderlig bevæget, at hendes Mand skulde faae sin Klædning med et Skiød færdig, to Dage førend nogen af de andre, imod at hun, foruden min ordentlige og fulde Betalning, skaffede mig et Verksted med alt, hvad dertil hører, og overalt satte mig fuldkommen i Stand til at arbeide for alle de andre - - (Her er atter noget ulæseligt) - inden en kort Tid havde jeg forfærdiget 3702 Klædninger med et Skiød - og alle Mesterne derpaa Øen søgte i Hobetal om den Ære at arbeide som Svende paa mit Verksted - Da nu denne Mode var bleven gammel, og jeg ved saa god en Begyndelse, som og ved den store Rigdom, jeg i saa kort en Tid havde samlet, var blevet saare dristig og vel tilmode, fandt jeg paa nye, foregivende og sværgende at jeg havde forskrevet dem lige fra Paris, i hvilken Sag da, jeg blev mægtigen hiulpet 303 og understøttet af de før omtalte faa franske Ord, hvilke jeg ingenlunde forsømte ved alle Leiligheder, at føre i Munden - End videre gav jeg, eller hvilket omtrent kunde være det samme, betroede jeg en og anden af de artigste eller af de fornemste Abekatte, en Klædning, tilskaaret efter den ny Mode, som jeg vilde føre i Brug, med Forord at han offentlig skulde lade sig see dermed, ved hvilket Middel jeg befandt mig overmaade vel - Og fandt jeg blandt andet een Gang paa en Art af Adriener til Mandfolkene, hvilke, som jeg kan bevidne, anstod dem fuldkommen ligesaavel, som Buxer nogen Tid har klædt vore Damer - Saa begyndte jeg og med at garnere Klæderne med Bielder, istedetfor Fryndser, hvilket da gjorde en uforlignelig god Virkning, helst hvor mange vare samlede. Ligeledes var det mig der opfandt, at sye Hatte under den venstre Arm paa Stadsklædninger, af samme Tøi, som det øvrige, hvorved jeg da ikke havde gjort Hattemagerne et lidet

Afbræk, dersom det ikke til deres Lykke strax derefter var blevet Mode, at gaae med en Hat under Armen og en anden paa Hovedet, hvilket saae heel artigt ud

- Men dersom jeg skulde opskrive alle mine Opfindelser, da turde jeg forbruge fleer Alen Papiir dertil, end en heel Armee kunde faae Klæder af

- Og kan jeg her ikke undlade at anmærke, hvorledes, endskiønt alting gik heel ordentligt og sædeligt til paa denne Øe, medens jeg opholdt mig der, saasom det samme Tid just var Mode, at være andægtig, saa drev disse got Folk, Klæderne undtagne, hvorpaa intet var at udsætte, deres Modelyst vel vidt, som man siger - Thi det forrige Aar var 4762 af de fornemmeste Abekatte døde af Mangel paa Fordøielse, eftersom det den Gang var Mode i alle Selskaber at give 36 Retter Mad, og naar al Nøden ikke længer vilde hielpe hos Giesterne, da at have visse dertil bestilte Stoppere ved Haanden, der maatte stoppe dem, ligesom vi med Tugt at 304 sige, stoppe vore Caponer - Medens jeg var der, creperede der imod 7985 Smaarodsere af Mangel paa Mad, eftersom det da var Mode slet intet at byde sine Giester, og faldt mange af de artigste Herrer og Damer ofte i Afmagt, da den blev holdt for at besidde meest Levemaade, som kunde behielpe sig med mindst Mad - Og dersom jeg bør troe en vis lærd Abekat, som var nødt til at gaae Ærinder for mig, for at fortiene sit Ophold; saa var man der tapper og frygtagtig, kydsk og utugtig, man var ærlig, og man spille Banqverotter, man var from, og man var ryggesløs, man foer til Himmelen og til Helvede, alt ligesom Moden bragte det med sig, hvilket, som mig tykkes, var meer, end der behøvedes -

Og maatte jeg selv lade fire af mine beste Fortænder trække ud, saasom dette var blevet Mode, da Fyrsten der i Landet ved et Vanheld havde mistet sine, hvilket ikke lidet smertede mig -

Alt som jeg nu saaledes tog til, daglig voxende i Rigdom og Formue, saa at jeg selv ikke vidste, hvorhen med mine Penge. Saa begyndte og mit Mod hver Dag at blive større og større, og blev jeg tilsidst saa ublue og overmodig, at jeg saae min kiere Næste, og især de fattige Abekatte reent over Skuldrene, hvilket jeg da inderlig fortryder og begræder - Som jeg og herved i Særdeleshed, offentlig og af Hiertet beder en stakkels Poet der i Landet, om Forladelse, for den saare store Uforskammenhed og Haanhed, hvormed jeg afviiste ham, da han vilde have et Par Buxer omgiorte hos mig, haabende, at han vil tilgive mig som en god Christen, dersom dette nogen Tid kommer ham for Øinene - Men, som nu Hovmod altid staaer for et stort Fald, tildrog det sig i samme Tid, at jeg blev Raadmand - Da jeg nu fuldkommen blev oplæst af denne ny Værdighed; gik jeg saavidt i min Forblindelse, at jeg glemde reent den hellige Pagt, som jeg havde indgaet med min Hustrue 305 Mette Knuds Datter, hvorom jeg dog ikke vidste enten hun var død eller levende, som og al den Godhed jeg hidindtil havde baaret for den tykke rødmosede Cathrine; og besluttede jeg, uden i mindste Maade at angre slig en Ugierning, at indlade mig i Ægteskab med Borgemesterens Datter derpaa Stedet - Men varede det ikke længe, førend Himmelen skinbarlig straffede mig for denne min Overmod; som man strax vil fa ae at høre -

Thi som jeg nu allerbest een Gang havde udstaferet mig paa det herligste og kosteligste, og stod færdig at kiøre hen til min unge Brud, for at holde Ja-Ord, hændte det sig, ligesom jeg vilde stige i Vognen, at jegreverenter attale, fornam, hvorledes jeg var saare trængt til at lade mit Vand - Som jeg nu i dette Ærinde gik hen til en Muur, og var midt i min Forretning, følte jeg uformodentlig, hvorledes en af alle Kræfter slog mig i Siden og i Hovedet, og hvor den først kunde komme til - Da jeg nu heel forskrækket herover, som enhver kan tænke, gav mig til at skrige, og saae mig omkring; blev jeg til min største Bestyrtelse vaer, hvorledes jeg befandt mig Hiemme i min Seng, som og at det var min egen skinbarlige og livagtige Kone, der pryglede mig, raabende og spørgende, om jeg gamle fordrukne Svinhund havde i Sinde at qvæle hende, og at skamfere hendes dydige Legem med mine Uteerligheder o. s. f.

Hvilket altsammen sig saaledes at forholde i Sandhed, jeg herved bevidner, som jeg og altid skal findes beredvillig til at bevidne det, naar og hvorledes det maatte paakræves - Underskrevet af mig selv

Morten Synaal

Den 7. Septembr. 1767.

Borger og Mester-Skræder i den Kongelige Residence Stad Kiøbenhavn.

Saaledes endtes Mester Synaals forunderlige Reise til Ravgallinien og til Abekattens Øe; og da vi af Slutningen ble v vaer, at det kun havde været 306 en Drøm, faldt alle de Indvendinger bort af sig selv, som vi havde bereedet os paa at gjøre, imod alt det Utrolige og Overdrevne, som fandtes deri

- Et andet Spørgsmaal var det, ved hvilket Underværk Mester Synaals Drøm var bleven saa langvarig og sammenhængende - Den indeholdt desuden en og anden Omstændighed, hvoraf de fleste Fremmede, uagtet alle hans Forsikringer og Bevidnelser, var meget tilbøielige til at slutte, at han ikke engang havde opskrevet den selv, men at en god Ven havde beviist ham samme Tieneste, som en anden i ligesaadanne Omstændigheder beviiste den Mand, der vilde befatte sig med at gjøre Vers, da det dog kun var hans Kald at gjøre Reeb

- Men Magister Simonsen paastod med saadan en Iver, at ingen, uden just Mester Synaal kunde drømme i saa elendig en Stiil, at man lod det beroe derved, da det dog syntes at være ligegyldigt i Henseende til Hovedsagen - Jeg har kun anført denne liden Trætte, for ikke at udelade den, i mine Tanker, meget vigtige Anmærkning, af Hr. Pansa, som tiente til en Art af Decision heri - Jeg vil, sagde han, i det mindste ikke tiltroe nogen studeert Mand saa liden Ærbødighed for den hellige Skrivt, og selv for dens blot historiske Deel, at han skulde anføre Steder deraf ved alle Leiligheder i Kryds og i Quer, enten de passe sig eller ei, og enten Gienstandens Vigtighed tillader det eller ikke, mindst naar han var saa ukyndig deri, som vor Drømmer; ifald det ellers, lagde han til, er en Mulighed, at en studeert Mand kan kiende saa lidet til den første blant alle Bøger - For at gjøre dette begribeligere, maae jeg tilstaae, at jeg med Flid har udeladt et Par hundrede saadanne Citationer, som fandtes forstrøede i Manuscriptet, og kun har ladet to eller tre, som var de mindst skurrende i mine Øren, blive staaende til en Prøve - Endnu maae jeg anmærke, at Hr. Pansa er catholsk, og at mine Læsere følgelig ikke have nødig at lægge 307 hans Ord paa Hierte, uden saa er, at de selv finde noget i Sagen, der fortæner deres Eftertanke - Saa meget er vist, at jeg kiender en Deel af mine Landsmænd, der ikke skulde gjøre saa ilde i, at undersøge den noget nærmere - Jeg vil ingenlunde tale om de afskyelige, der, saavidt det staaer i deres Magt, stræbe at fordreie og at vandyde de af Gud indblæste Ord, for at udlede Meninger der af, som er tvertimod deres Hensigt, og saavidt som muligt, at forsvare Ondskab og Daarlighed, med de Vaaben, der vare bestemte af Algodhed til at ødelægge dem - Jeg handlede imod den Plan, som jeg een Gang har anlagt, ifald jeg befattede mig med Umennesker - Heller vil jeg ikke paa dette Sted tale om dem, der, som de gierne ønskede at bilde os ind, i deres Uskyldighed, og uden at mene noget ont dermed, bruge Sprog og Udtryk af Bibelen, i Mangel af andre Sorter, som en Art af klygtige Indfald, hvorved de vil opvække Latter, et Forsæt, hvori de alt for tidt ere lykkelige - Men der er den tredie Slags, der, som Mester Synaal, anføre blot for at anføre, uden egentlig selv at vide deres Hensigt dermed, det skulde da være den, i visse Maader at hellige deres egne Ord, og at give dem en Art af Vægt, ved de Sprog som de sætte ved Siden deraf, hvad enten de saa passe sig dertil, eller ei - Maaskee nogle af dem troe, at det skal saa være, og andre, at det klæder dem vel, fordi det, som de synes, baade seer lært og christeligt ud - Saameget er upaatvivleligt, at naar det skeer uden Overlæg og Valg, ved enhver betydelig eller ubetydelig, beqvem eller ubeqvem Leilighed, at det da, siger jeg, er en uanstændig Letsindighed, hvorpaa vi neppe skal finde Exempler, uden blant Christne - Jeg maae lade denne Materie fare, for ei at slippe min Hovedgienstand for langt af Sigte. Men jeg skal bringe den paa Bane i vort Selskab, saasnart noget tildrager sig igjen, som kan give beqvem Anledning dertil. -

308

Hvad Hovedsagen i Mester Synaals Reise betrefter; saa seer man, at han ved en forunderlig Hendelse har truffet paa to Nationer, af yderlig modsatte og overdrevne Tænkemaader, hvoraf ingen kan anprises som et Mynster, hvoraf man dog med mindre Fare kan vælge den ene dertil, end den anden - Saaledes som naar jeg kiører paa en Landevei, i hvis ene Sidegryft jeg kan blive vaad, og i hvis anden jeg kan drukne; som jeg da vil bede min Kudsk ikke at velte i nogen af dem; men om Ulykken endelig skal være, om han ikke kan undlade at velte mig, da helst at lade det skee i den Gryft, hvor jeg kun kan blive vaad; og som jeg i den Henseende helst seer, at han kiører denne noget nærmere, end hiin, ifald det er ham umuligt, at kiøre midt paa Veien - saaledes omtrent forholder det sig med Ravgallinierne og Abekattene. De sidstes Maximer blive uden Tvivl altid ødelæggende og farlige. De første ere igjen alt for overdrevne, til at de ikke skulle være baade ubehagelige og ubequemme, og det vilde selv ikke være uden Fare, dersom vi ei af Naturen vare saa utilbøielige til at følge dem - Det, som vi kalde Efterabelyst, og hvortil jeg ikke veed at finde noget ædlere Navn, som tillige udtrykker saa nøie det, jeg vil sige dermed, den Drivt til at gjøre efter, hvad andre gjøre for, og i Særdeleshed at copiere hinanden i alt det der falder i Øinene; den er ingen Svaghed, men den er en Egenskab hos Menneskene, ligesaa naturlig hos dem, som hos den Sort Katte, der saameget ligne os - Den er uden Tvivl ikke det mindste af de Baand, der har forenet Selskaberne, og holdt dem samlede; og det var maaskee baade bequemmere og mindre farligt, at boe imellem lutter ægte Bavianer, end at boe i et Land, hvor enhver var, eller vilde være Original, forudsat, at saadant et Land var muligt - Efterabelyst har ved en Hendelse været Kilden til mange gode og store Handlinger, og paa en Jord, hvor det Gode 309 havde Overvægten, vilde den være en sand Velsignelse - Men den synes altid at forudsætte en Tilbøielighed hos Menneskene ikke allene til at elske og beundre hinanden, men selv til at synes bedre om andre, end om sig selv, en Egenskab, hvoraf de havde meer Ære, end de strænge Moralister gierne ville unde dem - Selv overdrevet, skal man gierne finde, at Efterabelyst er Menneskevennens Svaghed, da derimod Bizarrerie og Særhed i det Udvortes i Almindelighed er Misanthropens - Jeg vil i det mindste ingen Undtagelse gjøre for at føie den Sort Christne, der gjøre sig det til en Hovedsag, at skille sig fra deres Brødre i Lader, Talemaader, Dragt, og alt det udvortes, og derhos gjøre Profession af en meget skinnende Godgiørenhed - Stolthed, den uselskabeligste blant alle Laster, kan være Aarsag til det ene saavel som til det andet, og den er det ventelig hos nogle - Haab om Giengjeldelse, Frygt for Straf, og selv den blotte Kundskab om vor Pligt at elske Mennesker kan bevæge andre til at bære sig ad, ligesom om de virkelig elskte dem, og til at gjøre alt, hvad de synes at de vilde gjøre i den Fald, - hvori de dog er alt for egenkierlige, kolde og vrantne til nogen Tid at komme; og overalt nævner jeg ingen Uting, naar jeg taler om godgiørende Menneske-Fiender - Med alt dette, som jeg har sagt til Efterabelystens Fordeel, bliver det dog uden Modsigelse langt sikrere, saavidt muligt at tæmme den, end at give den Tøilen i en Verden, hvor det meste af det, man seer, er unyttigt, ont eller daarligt og det lidet gode, som vi blive vaer, just er det, som falder os vanskeligst, og som vi af den Aarsag mindst skytte om at gjøre efter - Spørgsmaalet bliver, hvorvidt man tør gaae, og hvor man

beqvemmest kan standse - Det falder i Øinene, at man baade tør, og i visse Maader bør gaae en god Deel Skridt længere end Ravgallinierne; thi det, som deres Lovgivere uden Omstændigheder regnede 310 blant det unyttige, en vis Enformighed eller Overeenstemmelse i Dragt og Manerer, fortiener uden Tvivl at undtages derfra - Den er, som sagt, et Baand omkring Selskaberne, der neppe uden Fare kan rives i Stykker - Men hvor begynder da det unyttige? - Thi den Anmærkning vil man ikke finde saa urigtig, at naar man engang tilsteder sig, at efterabe det, der er unyttigt, man da er saa at sige kommen paa Glid, og behøver megen Umage, for at standse, førend man ligger midt inde i det daarlige og onde - Saaledes er den, der først finder Behag i at klæde sig som en Petitmaitre, ikke langt fra at vælge sig hans Maneerer og hans Tænkemaade, eller egentligere, hans tankeløse Væsen til Mynster; og jeg har kiendt den, der blev en Fritænker, blot fordi han begyndte at gaae klædt som en Engelskmand - Det unyttige, overdrevne, og overflødige bliver i mine Tanker ligegiældende Ord paa dette Sted - Saa snart vi lade os nøie med at ville ligne dem i det Udvortes, som Natur og Skiebne allerede har lignet os med, dem, som høre til vort Selskab, fordi de i Hovedsagen er det samme som vi, saa kan intet sættes ud derpaa - Men vil vi efterabe alle dem, vi see, og som vi synes vel om, saa drive vi det for vidt og vi er paa Springet at blive Narre - Saaledes gjøre vi meget vel, naar vi klæde os som Nordiske, som Danske, og som skikkelige Folk, naar vi ere det, men vil vi alle klæde os som Franske Dandsemestere, eller som Engelske Klopfegtere, saa begaae vi ikke mindre Daarlighed, end vi ville begaae, ifald vi alle stafferede os ud, som Polske Jøder; og stræbe vi alle at efterabe Danske Græver og Danske Kammerjunkere; saa begaae vi den, baade i oeconomicisk og politisk Forstand endnu større - Men jeg vil hverken spilde mine Læseseres Taalmodighed, eller mit Papiir med almindelige Sandheder, og jeg skulde ikke have anført disse, dersom ei andre mindre sædvanlige grundede sig derpaa - Ingen Indvending 311 kan lettere og naturligere gjøres imod det før anførte, end den: ifald nu alle Danske og alle skikkelige Folk Tid efter anden falde paa at klæde sig, som Dandsemestere, og Klopfegtere, og Jøder, og Græver, og Baroner, hvad skal man da gjøre? - Men det er i mine Tanker just Ulykken, at de kan faae disse Indfald, at de tildeels virkelig faae dem, og at det staaer i deres Magt at føre dem ud. Den mindste og første Feil som flyder heraf, er en Enformighed, der er saa stor, at den derved bliver forvildende, og taber al sin Nytte; at den istedetfor at udmærke Selskaberne, og derved at sammenknytte dem stærkere, blander det ene i det andet, og saaledes gjør alt sit til at ophæve dem - Den slette Oeconomie, som er i visse Tilfælde uadskillelig derfra, vil jeg ikke engang tale om - Men denne altfor store og forvildende Enformighed er endnu det mindste Onde, som den Lyst og Frihed at efterabe, alt hvad man seer, giver Anledning til, og det kunde næsten være uskadeligt, om alle Danske faldt paa at klæde sig som Indbyggerne i Martinien, naar det kun blev derved - Ustadigheden i Moderne er uden Tvivl baade i oeconomicisk og moralsk Forstand en langt værre Følge deraf. Men denne Materie kan fordre et Blad for sig selv - Her vil jeg kun hosføie den Anmærkning, at denne Ubestandighed i Klæder- og SæderModen, synes ligesom Duellerne at være en gotisk Feil; og at de Folkeslag, der stamme fra de gamle nordiske, og fra dem blant hvilke disse har udbredt sig, skille sig, saavidt jeg veed, i det ene som i det andet, fra alle andre Folk paa Jorden -

Endskiønt jeg har skrevet alle disse Anmærkninger i mit eget Navn; saa ere de dog kun et Udtog af de Fremmedes forskiellige Betænkninger over Mester Synaals Reise til Ravgallinien og til Abekattens Øe - Endnu blev følgende Spørgsmaal opskrevne og bortlagte til nærmere Undersøgelse:

312

1) For hvorvidt kan Klædedragten have Indflydelse paa vor moralske Karakter? -

2) For hvorvidt, er Skræderne Skyld i Klæder-Moderne, og særdeles i deres Ustadighed, og skulde denne ikke falde bort, ifald hiine baade behøvedes og behøvede mindre, end nu omstunder?

3) Skulde det være ubilligt, om Regjeringen betog os den skadelige Frihed at efterabe alt, hvad vi see, og synes vel om; og i Særdeleshed foreskrev enhver Classe af sine Undersaatter, hvorledes den skulde gaae klædt - eller er det maaskee ugiørligt for den at holde derover? -

Saa snart noget tildrager sig, som kan tiene eller give Anledning til disse Spørgsmaals Besvarelse, skal det uden Ophold blive meddeelt mine Læsere.

313